

MARULIĆEVA JUDITA NA SPLITSKOM LJETU 79. KAO ISHODIŠTE JEDNOG NEOSTVARENOG KAZALIŠNOG PROGRAMA

Marin Carić

Za ovu priliku nije toliko važna teza iz naslova po kojoj jedan kazališni festival nije od 1979. do danas iskoristio mogućnosti igranja baštine »na način« JUDITE, koliko je zanimljivo propitkivanje one vjere koju naslov sugerira, da je naime moguće u Marulićevu tekstu naći ishodište cijelog jednog kazališnog programa, da je JUDITA moguća kao programatska predstava.

Čitajući Marulića danas suvremeni redatelj može imaginirati i lasere i stereo-ozvučenja i čitave čete konjanika, ali može isto tako prizvati u živu sliku sve one oblike arhaičnog, autentičnog pučkog teatra koji još uvijek žive po ovim obalama i po ovim otocima svjedočeći kazališno onu istu povijest koju skriva Marulić pod maskom biblijskog krajobraza. Procesija, plesovi od bōja, karnevali i korizme, sve su to živi oblici jednog arhaičnog *theatrum mundi* koji poput Pirandellovih šest lica traže svog kazališnog autora da se transponiraju u scensku realnost.

U dionizijskoj raspojasanosti karnevala, u kojem sudjeluje i staro i mlado, Pažani igraju ROBINJU kao tragediju; u procesiji Velikog četvrtka stanovnici hvarskih sela pored čudesnog pjeva »Gospina plača« (teatraliziranog muškim protagonistima!) razvijaju i cijelo jedno malo prikazanje: križonoša u stvarnoj mucu nošenja križa po kamenjaru do svanuća, njegova majka koja ga u dubokoj crnini prati izdaleka; u Blatu

igraju kumpaniju, u Korčuli morešku kao svojevrstne koreodrame; u Hvaru bili i crni bratimi pjevaju svoj potresni »puče moj« nakon što su prethodnog dana pranjem nogu uzeli na sebe uloge apostola; u Metkoviću smjenjuju se kostimirane straže rimskih vojnika na grobu do one mrtve ure kad Krist uskrsne a oni popadaju po stepeništu oboreni nevidljivom snagom nepatvorenog glumačkog impulsa; u Dubrovniku za Svetoga Vlaha puštaju golubice iz kaveza teatralizirajući *libertas*; na Lastovu je poklad velika granginjolska predstava, u Poljicima ritualno se bira lo kneza, na Rabu blagoslivljalo vodu letom simbolične golubice od soli... sve ovo kao da su dijelovi nenapisane Marulićeve drame. Uostalom, i on je sam »činio teatar« moralističkim nastupima na splitskoj Pjaci.

Mali dio ovoga što je ovdje nabrojeno, a što svakako nije potpuni inventar fragmenata našeg pučkog teatra, usađivali smo Marulićevoj JUDITI 1979. godine, i operacija je uspjela. Organizam nije odbacivao strano tijelo jer stranog tijela nije ni bilo. Bilo je to pronađeno tijelo jednog literarnog fikciji. Bilo je to tijelo JUDITE.

Hvarani bi lako prepoznali u pjesmi obrane grada Betulije, u »Moliti vi suprotiva Turkom« svoj »Puče moj«, prepoznali bi svoju pjesmu u odbranu grada od zaborava vlastita bića. Blačani bi prepoznali svoj ratnički duh u pripremi Asiraca za boj igrom »kumpanjije«, a Pažani bi razaznali u bacanju štapova poražene Holofernovе vojske znak poraza Turaka u nadmetanju s Derenčinom. Spliciāni su prepoznali u Betuliji Split. Marulićeva je drama (neka mi bude dopušten taj termin) prizvala svoje lice iz naroda kojemu je bila i namijenjena.

Na pronađenom licu drame trebalo je sada još napraviti jedan mali »face lifting«. Tu je operaciju izveo doktor Tonko Maroević. Imanentna erotičnost Marulićeve JUDITE tražila je da se nadopiše scena između Oloferna i Judite i Maroevićevo je pero pisalo vođeno Marulićevom rukom. Kada je na kraju erotskog prizora Boban izgovarao stihove koji su poput haikua sažimali svu Marulićevu i našu strast, nitko nije sumnjao da se to oglasio sam naš suvremenik Marko Marulić.

Eto, na ova dva principa: na obnovi naših autentičnih pučkih kazališnih rituala i na dopisanom »remakeu« teksta osniva se vjera da se iz naših starih pisaca može raditi suvremena i moderna scenska struktura, da se, štoviše, može realizirati cijeli jedan kazališni program.

Zašto je to trebalo učiniti na Maruliću, zašto je upravo JUDITA dokazala naše pretpostavke?

1. JUDITA prije svega posjeduje jednu izrazito snažnu arhetipsku snagu. Ona je danas *mitsko*, ishodišno mjesto naše književnosti.

2. Premda je izvorno ep, može se čitati i kao rudimentarna drama: više od trećine stihova donosi upravni govor likova, premda je formalno ep, njeni su geni dramski.

3. U sukobu Erosa i Thanatosa, Poklada i Korizme leži potencijalna teatralizacija.

4. Marulićev simbolički postupak s Betulijom namjesto Splita i Holofernovom vojskom mjesto konkretnih turskih vojnika koji nasrću na grad i pustoše okolicu upravo vapi za tjelesnom igrom, za glumcem koji otčitava šifriranu poruku.

5. I naposljetku: Marulićev poetski testamenat može ispuniti samo živa energija glumca:

»da riči jazika moga se zabiju u sarce človika«!

S JUDITOM 1979 u Splitu mislili smo da stojimo na početku kontinuiranog* teatraliziranja hrvatske dramske baštine. Sedam godina predstava je kružila gradom od Marulićeva spomenika preko Pjace i natrag, da bi se tu jednog ljeta konačno ugasila. Put koji nam je ukazala stoji otvoren pred nama.

* sve tamo od Fotezovih inscenacija nepoznatih tekstova pa do naših današnjih nastojanja ono što nam manjka je upravo KONTINUITET prikazivanja hrvatske dramske baštine.